

УДК 343.2(477)
DOI [https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i3\(32\).602](https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i3(32).602)

Ю. В. Луценко
orcid.org/0000-0002-8731-2941
кандидат юридичних наук, доцент,
старший науковий співробітник Науково-організаційного центру
Національної академії Служби безпеки України

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВОЄННОЇ СФЕРИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Починаючи з XVII ст. термін «державна безпека» вживається у багатьох країнах Європи. З початку XIX ст. здійснюється формування поняття «державна безпека». Президент США Т. Рузвельт, який був одним з перших авторів праць з цієї тематики, розумів державну безпеку як сукупність умов, які надійно забезпечують національний суверенітет, захист стратегічних інтересів і повноцінний розвиток суспільства, життя і здоров'я всіх його громадян [1, с. 47]. Як правильно відзначили М.І. Панов та В.П. Тихий, категорія «державна безпека» є однією з найважливіших цінностей соціального буття людей, обов'язкова передумова існування та подальшого розвитку людства, це стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства, держави від різноманітних небезпек [2, с. 61–66].

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження теоретико-правових аспектів воєнної сфери в системі державної безпеки України.

Виклад основного матеріалу. Як показав час, незалежний розвиток української держави неможливий без належного забезпечення воєнної сфери, що насамперед напряму пов'язане з державним, політичним, економічним, екологічним, соціальним, інформаційним, продовольчим та іншими основними складниками державної безпеки України. Вибір конкретних засобів і шляхів розвитку державної безпеки нашої країни зумовлюється необхідністю своєчасного вжиття заходів, достатніх та адекватних характеру і масштабам загроз у воєнній сфері в сучасний період [3, с. 283].

Термін «воєнна сфера» широко використовується в літературі й деяких законодавчих та нормативно-правових актах. Однак ефективність впровадження новітніх механізмів її забезпечення як окремих інституцій, так і загалом залежить від чіткого і науково обґрунтованого осмислення цього феномена насамперед на теоретичному рівні та й від його законодавчого визначення [4].

Відомо, що воєнна сфера є однією зі складових частин національної безпеки, виокремлення якої зумовлене наявністю воєнних небезпек та загроз для України.

Поняття «воєнна сфера» входить до понятійно-категоріального апарату воєнної науки [5]. Ок-

ремі трактування воєнної сфери можна зустріти у ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» [6]. Схожі підходи у розумінні воєнної сфери містяться і у Стратегії воєнної безпеки / України (Воєнній доктрині України) [7], Стратегії кібербезпеки України [8], Стратегічному оборонному бюлетені України [9], Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України [10], Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України [11] та в низці інших нормативно-правових актів.

Виходячи з аналізу наведених вище нормативно-правових актів, стає очевидним, що лише за наявності воєнної сфери можливе вирішення багатьох завдань щодо забезпечення державної безпеки та створення необхідних умов для стабільного розвитку політичних, економічних, соціальних, екологічних, духовних, інтелектуальних, демографічних засад життєдіяльності суспільства. При цьому воєнна сфера не може досягатися лише за рахунок організації оборони держави, оскільки передбачає ефективні заходи у всіх напрямках життєдіяльності суспільства [12, с. 286].

Таким чином, «воєнна сфера» в системі державної безпеки залишається однією з пріоритетних складових частин та виступає складною категорією, яка тісно пов'язана з багатьма сферами суспільних правовідносин та життєдіяльності держави. Вона є фундаментом національної безпеки, основою незалежності країни. Проте забезпечення національної безпеки не зводиться до нейтралізації силових загроз. У сферу національної безпеки входять також проблеми роззброєння, науково-технічного розвитку, інформаційного забезпечення, економічної та екологічної обстановки, дипломатії та ін. [13, с. 200]. Сутність воєнної сфери країни полягає у створенні умов, що виключають небезпеку військового нападу, тому її забезпечення є найважливішим напрямом діяльності держави. При цьому метою діяльності у забезпеченні воєнної сфери є підвищення військового потенціалу держави для адекватного та своєчасного реагування на воєнні загрози [14, с. 5].

Також необхідно звернути увагу, що воєнна небезпека і воєнні загрози визначаються шляхом оцінки воєнно-політичної обстановки у світі і в

регіонах національних інтересів держави: стану та тенденцій розвитку відносин між окремими державами та коаліціями держав, різними політичними силами усередині них, а також рівня боєздатності та перспектив розвитку їх збройних сил. Воєнна небезпека для України, як і для інших держав, полягає у можливості стати об'єктом воєнної агресії з боку іншої країни або коаліції (союзу) держав.

Основними ознаками і необхідними умовами виникнення та існування воєнної небезпеки для держави з боку потенційного агресора є: наявність у держави – потенційного агресора прихованих інтересів (територіальних, економічних та інших претензій), для задоволення яких може бути необхідне використання воєнної сили; орієнтація і готовність військово-політичного керівництва агресора до використання воєнної сили для досягнення своїх цілей; склад та стан боєготовності збройних сил агресора, які забезпечують йому можливість ведення наступальних бойових дій проти держави – об'єкта агресії.

Тобто воєнні загрози не обов'язково пов'язані з початком військових приготувань імовірного противника. Їх джерела, як правило, носять прихований характер. Джерелами воєнних загроз можуть бути найрізноманітніші явища і процеси суспільного життя, зокрема: перетин політичних інтересів людей, соціальних груп, класів, держав або їх коаліцій; економічні, соціальні, етнічні або релігійні суперечності; накопичення ядерних або звичайних озброєнь; наявність і розгортання масових армій, посилення активності збройних сил поблизу кордонів іншої держави тощо [15, с. 201].

Досліджуючи нормативно-правові акти, які стосуються питань, пов'язаних із забезпеченням воєнної сфери України, необхідно звернути увагу, що у п. 20 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» законодавець наводить визначення стратегії воєнної безпеки України, під якою розуміється документ, у якому викладається система поглядів на причини виникнення, сутність і характер сучасних воєнних конфліктів, принципи і шляхи запобігання їх виникненню, підготовку держави до можливого воєнного конфлікту, а також на застосування воєнної сили для захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, інших життєво важливих національних інтересів. Водночас, незважаючи на чітке законодавче визначення самого терміна «стратегія воєнної безпеки України», натепер відсутня сама законодавча модель такої стратегії. Відсутнє таке загальноприйняте визначення і в стратегічних актах зарубіжних країн.

Так, наприклад, у Румунії Військову стратегію вважають «одним із базових керівних документів у сфері національної оборони, яким визначаються фундаментальні цілі та напрями воєнної політи-

ки держави, місце, роль, принципи розбудови та застосування національних збройних сил на період дії Стратегії національної безпеки Румунії» [16, с. 42–51].

Водночас на практиці наявні два принципові підходи, за якими стратегію воєнної безпеки представляють у рамках загальної Стратегії національної безпеки держави чи Воєнної доктрини або виділяють її в окремий документ, який відіграє самостійну роль у системі забезпечення саме воєнної сфери. Таким чином, більш прийнятним варіантом для України з урахуванням змісту наявної Воєнної доктрини, яка не містить конкретних воєнно-стратегічних засад та механізмів забезпечення воєнної безпеки і оборони держави, може бути певна модель, тобто окремий концептуальний стратегічний документ. А розроблена Воєнна доктрина з урахуванням позитивного досвіду іноземних країн може бути взята за основу з метою розробки Національної стратегії оборони України, яка повинна мати більш цілісну й завершену галузеву конструкцію, що може забезпечувати плідну діяльність визначеного законом кола суб'єктів забезпечення воєнної сфери і оборони держави [17, с. 121–122].

Вивчаючи питання, пов'язані з воєнною сферою, можна зустріти різні підходи і щодо розуміння «загроз». Так, у теорії воєнної безпеки поняття «загроза» має першочергове значення і стоїть на одному рівні з поняттям «небезпека». Загроза безпеки виступає як сукупність небезпечних умов та факторів, які створюють небезпеку життєво важливим інтересам особи, суспільства, держави. Тобто своєчасне виявлення загроз та реагування на них зі сторони системи забезпечення воєнної сфери має першочергове значення у захисті життєво важливих інтересів держави.

Водночас характер та рівень загроз визначають основні напрями діяльності щодо їх попередження і локалізації, форми, способи, засоби і методи вирішення завдань забезпечення воєнної сфери у разі раціонального використання коштів на оборону і воєнну організацію держави [18].

На думку О.С. Бодрука, загроза – реальна ознака небезпеки, що виступає базовою конструкцією, яка поєднує між собою інші компоненти безпеки [19, с. 58].

Словник-довідник «Геополітика, міжнародна і національна безпека» містить декілька тлумачень поняття «загроза»: 1) «безпосередня можливість нанесення шкоди, посягання на охоронювані правом надбання, цінності, інтереси»; 2) «висловлений у будь-якій формі намір завдати фізичної, матеріальної чи іншої шкоди особі, суспільству або державі. Загрозою є високий ступінь ескалації напруженості і протистояння різних суб'єктів <...> вона виникає безпосередньо з небезпеки, є підсумком її розвитку» [20, с. 317].

Як бачимо, етимологічні підходи не діють стосовно розуміння воєнної сфери, і це є винятком із загальних правил.

У зв'язку з вищенаведеним необхідно підтримати думку П.П. Богущького, який зазначає, що воєнна сфера країни належить до важливих напрямів державної політики та є питанням життєздатності не лише держави, а й усього суспільства. У своєму формуванні воєнна сфера залежить від багатьох соціально зумовлених факторів, серед яких важко виокремити головні, оскільки другорядність у забезпеченні воєнної сфери є неприйнятною [21, с. 20].

Вважається також, що стабільність політичної системи, ефективність збройних сил, інших «силових» структур, відносини між ними та суспільством і Урядом мають визначатися законом, визнаватися у плані культури і впроваджуватися політичною владою. Саме тому таке велике значення приділяється вдосконаленню стосунків між цивільними і військовими, у тому числі налагодженню громадянського цивільного контролю над збройними силами [22, с. 98].

Необхідно виходити з того, що забезпечення воєнної сфери формується навколо ефективного вирішення державою зовнішньої функції захисту суверенітету, територіальної цілісності, недоторканності кордонів. У зв'язку з цим воєнну сферу пов'язують із діяльністю визначених у державному механізмі відповідних інститутів, серед яких основним були й залишаються збройні сили держави. Проте структура ризиків воєнної сфери, її змістовність останнім часом набули суттєвих змін, а тому відбуваються відповідні зміни інституціональної характеристики воєнної сфери [21, с. 20].

Відомо, що воєнна сфера України як одна з найважливіших складових частин державної безпеки підтримується складним комплексом політичних, економічних, соціальних, військових та інших заходів. Велике значення надається заходам політичного характеру, спрямованим на створення сприятливої для країни зовнішньої та внутрішньої обстановки, зміцнення міжнародного авторитету держави, усунення наявних і потенційних конфліктних ситуацій. Однак ефективність цих заходів досягається лише за умов, якщо вони сполучаються з діями оборонного характеру, спрямованими на силове стримування можливого агресора та блокування його спроб домогтися політичних цілей за допомогою зброї [23, с. 9].

Воєнна сфера як безпека життєдіяльності суспільства й окремого громадянина є виключно внутрішнім питанням кожної держави, що вирішується через реалізацію зовнішньої функції захисту суверенітету, територіальної цілісності, недоторканності державного кордону [21, с. 21].

Аналіз сучасних міжнародних правовідносин свідчить про те, що, незважаючи на значні зусил-

ля світової спільноти, глобальної міжнародної організації ООН, відповідних міжнародних організацій та конкретних держав зі збереження миру, безпеки людства, міжнародного правопорядку, кількість збройних конфліктів на нашій планеті постійно зростає. Лише після Другої світової війни у різних регіонах Земної кулі було зафіксовано понад 250 збройних конфліктів, які переважно є збройними конфліктами внутрішнього характеру [24, с. 3].

В останні десятиліття у сучасному глобалізованому світі сталися значні зміни в геополітичній сфері та воєнно-політичній обстановці, посилилась непримиренність національних, політичних, етнічних, економічних і релігійних інтересів. Внаслідок непримиренності інтересів виникла небезпека різнопланових регіональних і локальних збройних конфліктів [25, с. 17].

Динамічні зміни в розвитку воєнно-політичної обстановки у світі призвели до низки змін у ситуації на глобальному та регіональному рівнях. У зв'язку з цим відзначається поява нових ризиків і загроз як міжнародній, так і регіональній безпеці та стабільності. На зміну домінуючій глобальній загрози світу й інтересам наддержав прийшла величезна кількість потенційних загроз меншого масштабу, але при цьому досить серйозних за своїми наслідками для стабільності, що торкається інтересів багатьох держав світу. Ці загрози існують у кожній сфері життєдіяльності, і в загальному філософському сенсі вони є прихованими як зовні, так і всередині особистості, суспільства і держави [26, с. 182]. Ще у 1979 році Іван Павло II звертав увагу, що «сучасній людині постійно загрожує те, що є справою її рук, що є результатом діяльності її розуму, прагнень її волі. У цьому й полягає трагедія людського існування в її широкому значенні» [27, с. 29]. Доречність цих слів полягає в тому, що інноваційний розвиток суспільства і пов'язане з цим швидке зростання потреб людства можуть призвести до непоправних наслідків. Людство, захищаючись від одних загроз, створює нові, раніше невідомі загрози (катастрофи на хімічних чи атомних підприємствах, широкомасштабні транспортні аварії, які спричинені природничими чи техногенними чинниками тощо).

Досліджуючи воєнну сферу України, неможливо оминати увагою і місце нашої держави у складній безпековій архітектурі Європи. У зв'язку з цим слід звернути увагу на поєднання протистоячих чинників, які полягають у такому: Україна є другою за розміром територією і п'ятою за чисельністю населення країною Європи. Тому її поява на політичній карті світу як незалежної держави є однією з найважливіших геополітичних ознак у післявоєнній Європі; частина української території лежить у так званому «поясі нестабільності», який простягається від Балкан через Придністров'я і на південь України (АР Крим) аж до

Закавказзя; Україна є найбільшим сусідом Росії, який відділяє її від Центральної Європи і «відсуває» до Азії. Завдяки своїм величезним ресурсам і економічному потенціалу саме Росія відіграє головну роль у формуванні політичного мікроклімату в регіоні; Україна опинилася на лінії нового розподілу Європи, що пов'язаний з розширенням країн НАТО на Схід [5, с. 8].

Таким чином, російська збройна агресія кардинально змінила воєнно-політичну обстановку як довкола України та на Європейському континенті. Анексія Криму, окупація окремих районів Донецької та Луганської областей, а також утримання під російським контролем Придністров'я сформували «трикутник» реальних загроз Україні. Кожна з його «вершин» відіграє свою специфічну роль в антиукраїнській політиці Кремля. Їх сукупність може забезпечити Росії довготривалий негативний вплив на формування та реалізацію внутрішньої й зовнішньої політики України, передусім щодо європейської та євроатлантичної інтеграції. У разі ж реалізації намірів Росії розмістити свою авіабазу на території Білорусі «геометрія» воєнних загроз Україні доповниться північною «вершиною» [28, с. 64].

Виходячи з викладеного, воєнну сферу України як одну з пріоритетних (основних) складових частин державної безпеки країни неможливо розглядати окремо від розвитку політичних, економічних та інших суспільних процесів як на європейському континенті, так і у всьому світі, а окремі риси геополітичної ситуації поблизу її кордонів здебільшого визначають напрями і завдання зовнішньої політики України [29, с. 41].

Отже, воєнна сфера відображає реальний стан речей певної соціальної системи, в якій виділено широке коло державних стратегічних питань, що включають у себе суспільні правовідносини, які пов'язані з охороною прав і законних інтересів людини, суспільства, держави від збройного насилля шляхом забезпечення належного функціонування та створенням необхідних умов для їх нормального розвитку.

Література

- Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы. *Бизнес Информ*. 1999. № 11–12. С. 45–47.
- Панов Н.И., Тихий В.П. Категория «безопасность» в методологии правоведения. *Модель общества и национальная безопасность* : материалы междунаро. науч.-практ. конф. (г. Калининград, 5 февр. 2010 г.). Калининград, 2010. С. 61–66.
- Сергієнко М.Г., Болбас О.М. Воєнна організація держави та захист національних інтересів України від зовнішніх та внутрішніх загроз. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 2 (49). С. 283–289.
- Саганюк Ф.В., Лобко М.М. Воєнна безпека: незвичайний конструктивізм. URL: <http://wartime.org.ua/2296-voenna-bezpeka-nezvichayniy-konstruktivizm.html> (дата звернення: 06.07.2019).
- Воєнна безпека України на межі тисячоліть : монографія / Г.М. Перепелиця та ін. Київ : Стило, 2002. 394 с.
- Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 31. Ст. 241.
- Воєнна доктрина України від 24 вересня 2015 року № 555/2015. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#n17> (дата звернення: 23.04.2020).
- Стратегія кібербезпеки України, затверджена Указом Президента України від 15 березня 2016 року № 96/2016. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/962016-19836> (дата звернення: 23.04.2020).
- Стратегічний оборонний бюлетень України, затверджений Указом Президента України від 6 червня 2016 року № 240/2016. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/2402016-20137> (дата звернення: 23.04.2020).
- Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 23.04.2020).
- Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 442-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/442-2018-p> (дата звернення: 23.04.2020).
- Сергієнко М.Г., Болбас О.М. Воєнна організація держави та захист національних інтересів України від зовнішніх та внутрішніх загроз. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 2 (49). С. 283–289.
- Пелих А.О. Концептуальні та організаційно-правові засади забезпечення воєнної безпеки України: матеріали круглого столу (Київ, 19 лют. 2013 р.). Київ : НАДУ, 2013. С. 199–204.
- Дубовцев Г.Ф. Военная безопасность Республики Казахстан: опыт, актуальные проблемы, основные направления обеспечения : монография. Астана : КИСИ при Президенте РК, 2018. 218 с.
- Пелих А.О. Концептуальні та організаційно-правові засади забезпечення воєнної безпеки України: матеріали круглого столу (Київ, 19 лют. 2013 р.). Київ : НАДУ, 2013. С. 199–204.
- Стратегічна панорама*. 2005. № 2. С. 42–51.
- Сектор безпеки і оборони України: стратегічне керівництво та військове управління : монографія / Саганюк Ф.В., Фролов В.С., Павленко В.І. та ін.; за ред. д. військ. н., проф. І.С. Руснака. Київ : ЦЗ МО та ГШ ЗС України, 2018. 230 с.
- Что такое военная угроза, отличие военной угрозы от военной опасности. URL: <http://bibliotekar.ru/3-1-13-voennoe-pravo/33.htm> (дата звернення: 22.08.2018).
- Бодрук О.С. Структура воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти. Київ : Національний ін-т проблем міжнародної безпеки, 2001. 299 с.
- Геополитика, международная и национальная безопасность: словарь-справочник / Сост.: М.М. Абдурахманов., В.А. Баршполец, Д.В. Баршполец, В.Л. Манилов. Москва : Пробел, 1999. 374 с.
- Військові злочини: кримінально-правова, криміналістична та кримінологічна характеристика : монографія / За заг. ред. В.М. Стратонова, С.Л. Стрельцова. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. 340 с.
- Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади) : підручник. Київ : НАДУ, 2012. 544 с.

23. Руснак І.С. Воєнна безпека України у світлі реформування сектору безпеки і оборони. *Наука і оборона*. 2015 (№ 2). С. 9–14.

24. Базов В.П. Воєнні злочини : навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 336 с.

25. Погірко О.І. Воєнна доктрина України – нормативно-правове підґрунтя законодавчого забезпечення оборони держави. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 3. С. 17–24.

26. Полторацький О.С. ЄС у сучасній системі міжнародної безпеки в контексті нових викликів і загроз. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2012. Вип. 18 (спец. вип.). С. 182–188.

27. Jan Paweł II. Redemptor Hominis: Encyklika Ojca Świętego Jana Pawła II, w Której u Początku Swej Papieskiej Posługi Zwraca Się do Człogodnych Braci w Biskupstwie, do Kapłanów, do Rodzin Zakonnych, do Drogich Synów i Córek Kościoła Oraz do Wszystkich Ludzi Dobrej Woli. Warszawa : Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych, 1979. 78 s.

28. Горбулін В.П., Власюк О.С., Лібанова Е.М., Ляшенко О.М. Донбас і Крим: ціна повернення : монографія. Київ : НІСД, 2015. 474 с.

29. Луценко Ю.В. Поняття та зміст воєнної безпеки України у світлі сучасних викликів та загроз. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Київ, 2018. Вип. 137. С. 33–47. DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/artm.2018.137.0.33-47>.

Анотація

Луценко Ю. В. Теоретико-правові аспекти воєнної сфери в системі державної безпеки України. – Стаття.

У статті досліджено теоретико-правові аспекти воєнної сфери в системі державної безпеки України. У ході наукового дослідження з'ясовано, що незалежний розвиток України неможливий без належного забезпечення воєнної сфери, що насамперед напряму пов'язано з низкою складових частин державної безпеки України, зокрема: політичною, економічною, екологічною, соціальною, інформаційною, продовольчою та ін. Лише за умови належного існування воєнної сфери можливе вирішення багатьох завдань щодо забезпечення державної безпеки та створення необхідних умов для стабільного розвитку політичних, економічних, соціальних, екологічних, духовних, інтелектуальних, демографічних засад життєдіяльності суспільства.

Воєнна сфера не може досягатися лише за рахунок організації оборони держави, оскільки передбачає ефективні заходи у всіх напрямках життєдіяльності суспільства. У своєму формуванні воєнна сфера залежить від багатьох соціально зумовлених факторів, серед яких важко виокремити головні, оскільки другорядність у забезпеченні воєнної сфери є неприйнятною.

Отже, воєнна сфера України як одна з найважливіших складових частин державної безпеки підтримується складним комплексом політичних, економічних, соціальних, військових та інших заходів. Велике значення надається заходам політичного характеру, спрямованим на створення сприятливої для країни зовнішньої та внутрішньої обстановки, зміцнення міжнародного авторитету держави, усунення наявних і потенційних конфліктних ситуацій. Водночас ефективність цих заходів досягається лише за умов, якщо вони збігаються з діями оборонного характеру, які спрямовані на силове стримування можливого агресора та блокування його спроб домогтися політичних цілей за допомогою зброї.

Ключові слова: національна безпека, державна безпека, воєнна сфера, воєнна сила, воєнна загроза.

Summary

Lutsenko Yu. V. Theoretical and legal aspects of the military sphere in the system of state security of Ukraine. – Article.

The article examines the theoretical and legal aspects of the military sphere in the system of state security of Ukraine. The research revealed that the independent development of Ukraine is impossible without proper support of the military sphere, which is primarily directly related to a number of components of state security of Ukraine, including: political, economic, environmental, social, informational, food, etc. Only with the proper existence of the military sphere it is possible to solve many problems of national security and create the necessary conditions for the stable development of political, economic, social, environmental, spiritual, intellectual, demographic principles of society.

The military sphere cannot be achieved only through the organization of state defense, as it provides for effective measures in all areas of society. In its formation, the military sphere depends on many socially conditioned factors, among which it is difficult to single out the main ones, as the secondary nature of the military sphere is unacceptable.

Thus, the military sphere of Ukraine as one of the most important components of state security is supported by a complex set of political, economic, social, military and other measures. Priority is given to measures of a political nature aimed at creating a favorable external and internal situation for the country, strengthening the international authority of the state, eliminating existing and potential conflict situations. At the same time, the effectiveness of these measures is achieved only if they coincide with actions of a defensive nature, which are aimed at forcibly deterring a possible aggressor and blocking his attempts to achieve political goals with weapons.

Key words: national security, state security, military sphere, military force, military threat.